

Ivancsó Fruzsina

A magyar arisztokrácia társadalmi-közéleti kapcsolatai és szerepvállalása

Az arisztokratákról évek alatt kialakult sötét képet kívánta valamelyest árnyaltabbá tenni a 2018. október 4-5. között Debrecenben megrendezésre kerülő konferencia. A tudományos értekezésben a Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének munkatársai mellett a Debreceni Akadémiai Bizottság Történelmi Munkabizottsága, a Debreceni Akadémiai Bizottság Társadalomtudományi és Történelmi Szakbizottsága, valamint a Bölcsészettudományi Kar Nemzetközi Inter-regionális Társadalomtörténeti és Néprajzi Kutatócsoportja is részt vettek.

Az elmúlt 50 éves periódust tekintve kétségtelen, hogy az arisztokrata jelenlétet nem lehet kizárni az ország fejlődéséből. A konferencia jelentőségét adja, hogy nemzetközi jelleget is kapott azáltal, hogy Kolozsvárról, Eperjesről, illetve a tiszántúli egyetemekről is érkeztek kutatók. A téma iránti fokozott érdeklődést mi sem bizonyíthatja jobban, mint hogy három tanulmánykötet és számos monográfia látott napvilágot, az egyetemen folyó kutatások nyomán.

A Debreceni Egyetem munkatársai vizsgálódásukat két nagyobb egység köré szervezték: egyfelől az arisztokraták életpályáját, mecénatúráját vették górcső alá. Egy három évvel korábban (2016) indított kutatás nyomán pedig a kapcsolatrendszerek az arisztokrácia függvényében kerültek az elemzés középpontjába. A kutatás bizonyos értelemben adott is volt, hiszen Debrecen fekvése kedvező akár erdélyi, akár tiszántúli kutatásokhoz, földrajzi adottságaiból kifolyólag.

A konferencia tematikája követve a Debreceni Egyetem munkásságát, két nagyobb blokkot ölelt föl: az arisztokraták politikai szerepvállalását megyei és országos szinten, értve ezalatt a Magyar Királyságot és az Erdélyi Fejedelemséget; valamint a kapcsolati hálókat kiépítését családon, hivatalon és politikai karrieren belül.

A magyar arisztokrácia társadalmi-közéleti kapcsolatai és szerepvállalása 2019 novemberében került bemutatásra Kolozsváron. A könyv publikációjának egyik apropója Egyed Ákos 90. születésnapja, illetve a kötetnek alapot adó konferencia évének nyomán emléket állít Papp Imre történésznek is. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének kiadványa, a *Speculum Historiae Debreceniense* immáron 26. száma a korábbi évek gyakorlatát követve Papp Klára sorozatszerkesztő, valamint Püski Levente és Novák Ádám szerkesztők által öltött végleges formát. Összesen 426 oldal terjedelemben 25 tanulmányt foglal magában, időintervalluma pedig a középkortól egészen a 20. századig terjedően vonultat föl értekezéseket. A munka terjedelméből és a benne foglalt írások számából adódóan a recenzió nem arra hivatott, hogy ezeket egyenként elemezze. A szerzők mindegyike a történész szakma méltán elismert művelője, akik olyan vizsgálati szempontokat állítottak tanulmányuk középpontjába, amelyek új megvilágításba helyezhetik az arisztokratákról alkotott képet. Az alábbiakban néhány, csupán szubjektív módon kiragadott szerző munkája kerül említésre, a teljesség igénye nélkül.

A középkori szekció több szempontból is jelentős részét képezi a kötetnek. Luxemburgi Zsigmond magyar királyunk nemzetközi kontextusba helyezése mondhatni adott, ám Bárány Attila kutatása és számos primer forrástípus bevonása nyomán az utazásai során őt körülvevő kísérete és a könyv témája közti párhuzam vonása már egyedi jelleget

ölt. Maradva a korszak arisztokratáinál, Novák Ádám a középkori kutatásokban meghatározó szerepet játszó történeti segédtudományok egyikét, a szfragisztikát bevonva, a vörös pecsét használati jogának módosulásait tekinti végig, eljutva egészen az előkelő világi családokig.

A kora újkori blokkot végigtekintve érdekes lehet, hogy a Báthory családnév több ponton is feltűnik. Egyfelől Gálfi Emőke tanulmányában, ahol Báthory István kapcsán juthatunk igencsak személyes információk birtokába. Illetve Szabadi István Báthory Kristóf személyén keresztül hívja föl egy érdekes jelenségre a figyelmet, miszerint a család katolikus volta ellenére Kristóf fejedelemmé választása kapcsán a protestánsok lelkes támogatókként sorakoztak föl mögötte.

Ahogy a tanulmánykötet is az arisztokraták társadalmi kapcsolatai köré szerveződik, úgy Mohácsi Endre elemzésében is erről olvashatunk egy általános értelmű leírást, amely a kapcsolati hálók kibontakozását és azok felépülését célozza meg.

Az újkori szegmensből kiemelve, Papp Klára elemzése hívja fel a figyelmet a nők szerepére a vizsgált kérdéskör kapcsán. A női társadalmi szerepek formálódásának tükrében kaphatunk betekintést a női kapcsolatteremtés alakulásába.

A modern korba átvezető tanulmányok is kivétel nélkül fontos részét képezik a kötetnek: Kertész Tünde Fruzsina, illetve Barta Róbert nemzetközi kitekintései a kapcsolati hálók és politikai szerepvállalások kapcsán osztják meg kutatásaik eredményét. Kissé szokatlan, ám annál izgalmasabb kérdéskört boncolgat Kerepeszki Róbert tanulmánya, amely a csúcsra feljutó, majd mégis az „alvilág” felé kacsingató arisztokraták útját követi nyomon.